

Asia: VN/17593/2024

Lausuntopyyntö: luonnos hallituksen esitykseksi tekoälyasetuksen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne koskien keskeisiä ehdotuksia

Opetushallitus kannattaa esitystä ja pitää tärkeänä, että huolehditaan valvontaviranomaisten resursseista hoitaa esitettyjä tehtäviä. Tekoälyn käyttö koulutuksessa haastaa koulutuksen järjestäjien osaamista. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus tukevat koulutuksen järjestäjiä tekoälyasetuksen toimeenpanossa. Lisäksi tekoälyasetuksella on vaikutusta Opetushallituksen omaan toimintaan, esimerkiksi kansallisten digitaalisten palveluiden ylläpitäjänä.

Opetushallitus pitää kannatettavana, että Suomessa kansallisten viranomaisten resursoinnin tila ja riittävyys arvioidaan. Opetushallituksen mielestä muiden maiden käytäntöjä kansallisen liikkumavaran soveltamisessa sääntelyssä ja resurssien käytössä on myös kannatettavaa seurata.

Tekoälyasetuksen soveltamisala on laaja ja tästä näkökulmasta erilaisten tekoälyjärjestelmien valvonnan ehdotettu työnjako kansallisten valvontaviranomaisten välillä on ehdotettavassa lainsäädännössä johdonmukainen ratkaisu. Opetushallitus pitää toimialansa näkökulmasta selkeänä ratkaisuna sitä, että varhaiskasvatuksen ja koulutuksen toimialan tekoälyjärjestelmien valvontatehtävät on keskitetty yhdelle viranomaiselle, tietosuojavaltuutetulle. Tietosuojavaltuutettu valvoo jo tietosuojasetuksen soveltamista varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa. Opetushallitus pitää tärkeänä, että varhaiskasvatus, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, tutkintokoulutukseen valmentava koulutus, taiteen perusopetus ja vapaa sivistystyö ovat kaikki saman valvontaviranomaisen alla. Opetushallitus ehdottaa, että selvyiden vuoksi perusteluihin lisättäisiin koulutuksen määritelmään tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA) ja taiteen perusopetus.

On kuitenkin huomionarvoista, että koulutuksen toimialalla on liittymäpintaa myös esimerkiksi oppilas- ja opiskelijahuollon palveluihin, joissa käytetään myös sosiaali- ja terveydenhuollon

tietojärjestelmiä. Opetushallitus kiinnittää huomiota siihen, että tällaisissa liittymäpinnoissa eri toimivaltaisten valvontaviranomaisten tulkintakäytännöt eivät saisi johtaa epäselvään tai toisistaan eriävään ratkaisukäytäntöön. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Opetushallitus ohjaavat yhdessä lakisääteisesti opiskeluhuollon järjestämistä.

Opetushallitus toimii varhaiskasvatuksen ja koulutuksen asiantuntija- ja kehittämisvirastona ja tekee mielellään yhteistyötä toimivaltansa puitteissa valvontaviranomaisten kanssa. Opetushallitus päättää opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet, joissa tekoälyä voidaan hyödyntää varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien sekä tutkintojen perusteiden mukaisten tavoitteiden ja osaamisen saavuttamisessa. Ymmärrys tekoälystä ja tekoälytaidot ovat luonteva osa eri koulutusasteiden kansallisissa perusteissa määriteltyä digitaalista osaamista. Lisäksi varhaiskasvatuksen ja koulutuksen ala on parhaillaan erittäin nopeasti kehittyvä sekä vaativa osa-alue tekoälyjärjestelmien markkinassa.

Lausuntonne koskien vaikutusten arviointia

Toimeenpanon tuesta

Koulutuksen toimialalla tekoälyä hyödyntäviä digitaalisia palveluja tarjoavien yritysten näkökulmasta Opetushallitus pitää tärkeänä, että tällaisille yrityksille varmistetaan riittävä toimeenpanon tuki asetuksen ja ehdotettavan lainsäädännön tuntemisen varmistamiseksi. Koulutussektorilla monet näitä palveluja tarjoavat yritykset ovat pieniä. Suomen intresseissä on tukea näiden yritysten kasvupotentiaalia viennin edistämiseksi. Esimerkiksi sääntelyn testiympäristöjen perustamisessa koulutuksen osalta tulisi ottaa erikseen huomioon suomalaisen koulutuksen kontekstit. Testidatan, sen rakenteen ja muodon tulee kuvastaa koulutuksen autenttista dataa.

Opetushallitus pitää tärkeänä, että valvontaviranomaiset täydentäisivät asetuksen ja ehdotettavan lainsäädännön toimeenpanon tueksi ohjeita esimerkiksi kokonaiskuvan muodostavilla koontitaulukoilla, jossa olisi tietoa eri riskiluokkien tekoälyjärjestelmien edellyttämistä arvioinneista, ilmoituksista ja valvontaviranomaisista eriteltyinä julkisella sektorilla ja yksityisellä sektorilla.

Henkilöstön perehdyttäminen

Opetushallitus pitää tarpeellisena, että varhaiskasvatuksen ja koulutuksen henkilöstöllä on riittävä koulutus ja perehdytys ennen tekoälytyökalujen ja -järjestelmien käyttöönottoa. Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen henkilöstöllä on tekoälyjärjestelmien käyttöön liittyvää osaamisvajetta, johon tulee panostaa. Julkisen sektorin henkilöstön kouluttautumisresurssit ovat niukat. Tästä huolimatta työn tuottavuuden ja tulosodotusten näkökulmasta on paine ottaa uusia työkaluja käyttöön. Erityisesti koulutuksen toimialalla Opetushallitus esittää huolensa opetustoimen henkilöstön osaamisen kehittämismahdollisuuksien kapenemisesta julkisten leikkauksien vuoksi, esimerkiksi opetustoimen henkilöstökoulutuksen valtionavustusten lakkautuksen osalta.

Lausuntonne koskien säännöskohtaisia perusteluita

-

Lausuntonne koskien pykälää

Perusopetusta, lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta saa kunnan ja kuntayhtymän lisäksi järjestää rekisteröity yhteisö ja säätiö. Niin ikään varhaiskasvatusta voivat järjestää tai tuottaa myös yksityiset toimijat. Opetushallitus kysyy, asettaako ehdotetun eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta annetun lain 25 § (seuraamusmaksun määräämättä jättäminen) varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjät eriarvoiseen asemaan riippuen niiden omistus pohjasta.

Muut kommentit HE -luonnoksesta

Opetushallitus ehdottaa harkittavaksi, että tekoälylukutaidon-käsite muutetaan kansallisessa sääntelyssä muotoon tekoälyn lukutaito, vaikka tekoälyasetuksen suomenkielisessä versiossa käytetäänkin ensimmäisenä mainittua käsitettä. Opetushallitus on selvittänyt tekoälyyn liittyvää käsitteistöä ja päätenyt tekoälyn lukutaidon käsitteeseen (vrt. tekoälylukutaito) paremman luettavuuden ja ymmärrettävyyden vuoksi. Opetushallitus käyttää käsitettä tekoälyn lukutaito valmistelemissään kansallisissa ohjeissaan Tekoäly varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa – lainsäädäntö ja suositukset.

Jos organisaationne toimii tiedonhallintalain (906/2019) tarkoittamana tiedonhallintayksikkönä, mitkä ovat näkemyksenne hallituksen esityksen luonnoksen 4.2.6. kappaleeseen ”Tiedonhallinnan muutosvaikutukset” organisaationne koskevan tiedonhallinnan osalta?

Opetushallitus katsoo, että asetuksesta ja ehdotetuista laeista voi tulla jossain määrin vaikutuksia sen tiedonhallintaan, jos Opetushallitus ottaa käyttöön tekoälyasetuksen soveltamisalaan kuuluvia tietojärjestelmiä.

Toimiiko organisaationne tai edustamanne yritys tekoälyasetuksen tarkoittamana toimijana, ja jos toimii, millä tavoin katsotte, että asetus ja ehdotettavat lait vaikuttavat organisaatioonne tai yritykseenne?

Opetushallituksen arvion mukaan on mahdollista, että Opetushallitus voi olla tekoälyasetuksen tarkoittama toimija erityisesti tulevaisuudessa erilaisten teknologioiden kehittyessä. Esimerkiksi parhaillaan lausunnoilla olevan jatkuvan oppimisen digitaalista palvelukokonaisuutta koskevan lainsäädännön hallituksen esityksen (s. 21, VN/1227/2024) mukaan esitystä valmisteltaessa on arvioitu, että ehdotettavalla Osaamispolku-palvelulla voi olla luonnollisten henkilöiden elämään vastaavanlaisia vaikutuksia, joiden vuoksi tietyt tekoälyjärjestelmät on tekoälysäädöksessä määritelty suuririskisiksi.

Asetus ja ehdotettavat lait osaltaan vaikuttavat Opetushallituksen toimintaan siten, että ne tuovat uusia vaatimuksia ja painetta resursoida tietojärjestelmien vaatimuksia koskeviin hankinta- ja arviointiprosesseihin sekä henkilöstön asiantuntemukseen, ohjeistukseen ja koulutukseen.

Opetushallitus katsoo, että asetus ja ehdotettavat lait lisäävät Opetushallituksen asiantuntemuksen tarvetta sen toimivallan puitteissa tukea koulutuksen ja varhaiskasvatuksen toimialaa neuvonnan ja ohjauksen muodossa.

Sariola Meri
Opetushallitus